

Załącznik nr 1 do decyzji - pozwolenie
Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora
Zabytków Nr 8/R/2018
NYSZA 23.10.2016 r. 16 LUT. 2018
z dnia .....

Podpis

OPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
Elżbieta Molak

**PROGRAM PRAC
KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH
OŁTARZ GŁÓWNY
Z KOŚCIOŁA P.W. JANA CHRZCICIELA W PRZECHODZIE¹.**

WYKONANY PRZEZ FIRME:
KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI A.M. BARSKI
UL.: GEN. T. KOMOROWSKIEGO 2, 48-300 NYSA,
NIP 753 166 83 78, REGON 531311157
TEL: 602 774 532,
Reprezentowaną przez:
dyplomowanego konserwatora malarstwa i rzeźby polichromowanej
mgr Andrzeja Marka Barskiego
E-mail: ambarscy@interia.pl

KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI
A.M. BARSKI
ul. Gen. Bora - Komorowskiego 2
48-300 Nysa
NIP: 753-166-83-78, REGON: 531311157
tel. 602 774 532

¹ PRACA CHRONIONA USTAWĄ O PRAWIE AUTORSKIM Z DNIA 10 LIPCA 1952 (DZIENNIK USTAW NR 34, POZ. 234 Z PÓŹN. ZMIANAMI).

Za zgodność z oryginałem
03.04.2018 r.
Data ..... Podpis.....

St. specjalista ochrony zabytków

dr. Katarzyna Długosz-Niedbała

1. PRZEDMIOT KONSERWACJI.

Ołtarz główny, przyścienny. Retabulum architektoniczne, wklęsłe, ujęte po bokach kolumnami kanelowanymi i pilastrami o kompozytowych kapitelach. Na nich belkowanie i odcinki gzymsu. Część środkowa zamknięta półkoliście z miejscem na obraz. Przy kolumnach dwie pełnoplastyczne rzeźby nieoznaczonych Świętych w długich szatach z księgami w rękach. Zwieńczenie wykonane z dwóch wolut zamkniętych łukiem, w środku gloria z okiem opatrności, wokół główki aniołków. Na gzymsie figury dwóch siedzących aniołów.

Obraz w retabulum ołtarza głównego w prostokątnej ramie zamkniętej od góry i od dołu łukiem półkolistym. Przedstawia na tle zachmurzonego nieba i pejzażu skalnego stojącą w kontrapoście postać św. Jana Chrzciciela. Ciało Wygięte do tyłu, ręce odsunięte w bok uniesione, w lewej chorągiewka z napisem ECCE AGNUS DEI. Głowa okolona zarostem, wyżej aureola. U stóp Świętego na skałach Baranek. W lewym dolnym rogu obrazu grupa trzech postaci: stojący św. Józef i klęcząca Maria z dzieciątkiem. Nad głową św. Janą w obłokach unoszące się anioły ze wstęgami i uskrzydłone głowni aniołków. Na wstęgach napisy: JOANNES EST NOMEN EUS/ DEO/. Karnacje ciał jasne o światłocieniowym modelunku. Rozwiana szata św. Jana w kolorze fioletowym modelowanym szarością i bielą. Tło w partii ziemi szare, skały brązowo-czarne, niebo szeroka gama błękitów².

styl:

późny barok,

datowanie:

ok. 1780 r.,

autor:

nieznany.

wymiary obiektu:

ołtarz: szerokość – 440 cm, wysokość – 850 cm,

obraz: szerokość – 150 cm, wysokość – 270 cm,

rzeźby Świętych: szerokość – 70 cm, wysokość – 165 cm, głębokość – 60 cm,

rzeźby aniołów: szerokość – 60 cm, wysokość – 120 cm, głębokość – 40 cm,

mensa: szerokość – 200 cm, wysokość – 90 cm, głębokość – 70 cm,

tabernakulum: szerokość – 250 cm, wysokość – 180 cm, głębokość – 80 cm,

kolumny: wysokość – 300 cm, średnica - 80 cm.

technika wykonania:

ołtarz: stiuk w 4 kolorach, złocenia na poler i mat,

obraz: olej na podłożu płóciennym,

rzeźby: narzut wapienno piaskowy, polichromowany,

mensa: drewniana, polichromowana, złocona,

tabernakulum: drewniane, polichromowane, złocone na poler i mat,

² Opis na podstawie Karty inwentaryzacyjnej obiektu.

2. STAN ZACHOWANIA OBIEKTU.

Ołtarz jest w bardzo złym stanie i wymaga pilnej interwencji konserwatorskiej. Przede wszystkim ołtarz jest przemalowany. Wszystkie rzeźby przemalowano grubą warstwą białej farby (prawdopodobnie olejną lub emulsyjną). Z powodu zalania rzeźb farbą, zatraceniu uległ ich modelunek, niejednokrotnie fałszując formę. Przemalowaniu uległ również stiuk, z którego jest wykonano architekturę ołtarza oraz tabernakulum wykonane z drewna i bogato zdobione złożonymi ornamentami i płaskorzeźbami. Stiuk jest przemalowany farbą olejną zwłaszcza w miejscach największych uszkodzeń i obtłuczeń. Wszystkie ornamenty złożone przemalowano brązą mosiężną. Złocenia wykonane na stiuku np., bazy czy kapitele również przemalowano brązą mosiężną. Stiuk z którego wykonano ołtarz jest bardzo popękany, poobijany, porysowany. W bardzo wielu miejscach stiuki są odspojone od podłoża, podczas obstukiwania w wielu miejscach jest zupełnie pusto. W dolnej partii ołtarza uwidaczniają się zawilgocenia oraz wykwitły soli rozpuszczalnych w wodzie. Dolne partie stiuku oraz narożniki są najbardziej poobijane i odspojone od podłoża. Poza tym ołtarz jest zabrudzony kurzem kopciem i sadzą, poobijany i miejscami pochlapany farbą. Stiuki całkowicie zatraciły swój kolor, blask i połysk. Rzeźby mają połamane dłonie i inne elementy wystające. Na powierzchni stiuku występuje niezliczona ilość otworów po gwoździach i pineskach.

Ołtarz przechodził już naprawy; podczas poprzedniego remontu przemieszczono tabernakulum i mensę, dosuwając ją do ołtarza i likwidując obejście. Złocenia oryginalne są porysowane, popękane i poobijane. Tabernakulum, mensa i wszystkie elementy wykonane w drewnie zostały zainfekowane przez owady, które spowodowały znaczne osłabienie struktury drewna, dlatego konieczna jest dezynsekcja, oraz impregnacja wzmacniająca strukturalnie drewno. Wiele ornamentów jest połamanych, bardzo mocno zabrudzonych oraz poprzecieranych. Wszystkie ornamenty przemalowano grubą warstwą brązy mosiężnej.

Obraz również jest w złym stanie. Krosna malarskie nie spełniają swojej funkcji, obraz jest pofalowany i obwisa. Poważne zabrudzenia, pociemniały werniks, oraz w niektórych miejscach widoczne są działania mikroorganizmów (grzybów i pleśni) zatracają czytelność obrazu. Obraz jest mocno spękany, co może być spowodowane pracą podłoża płóciennego w wyniku wahań wilgotności i temperatury, a spotęgowane jest obwisaniem na zniszczonych krosnach malarskich. Gdziekolwiek spękania warstwy malarskiej uniosły się i odspaja się od zaprawy. Warstwa malarska jest porysowana i poprzecierana, miejscami przetarcia te są dosyć duże, natomiast płótno stanowiące podłoże jest osłabione.

3. ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE.

Kościół p.w. Jan Chrzciciela w Przechodzie posiada zachowane pełne wyposażenie wnętrza w niezmiennym stanie. Jest to jeden z nielicznych przykładów zachowanego kompletu wyposażenia, w naszym regionie. Dlatego głównym celem prac jest odtworzenie oryginalnego stanu wszystkich poszczególnych elementów wyposażenia wnętrza kościoła. Ze względu na duże znaczenie ołtarza głównego, zarówno artystyczne jak i liturgiczne, najważniejszym celem prac konserwatorskich będzie przywrócenie jej pełnej wartości ekspozycyjnej. Konieczne jest przeprowadzenie pełnej konserwacji i

restauracji zarówno elementów wykonanych ze stiuku, narzutu wapienno piaskowego oraz obrazu i elementów złożonych.

Dlatego wykonane zostaną następujące działania konserwatorskie i restauratorskie:

- oczyszczenie zabytku z wieloletnich zabrudzeń,
- usunięcie wtórnych nawarstwień (przemalowań, poprzednich napraw),
- dezynfekcja obiektu,
- przywrócenie pierwotnego wyglądu obrazu i elementów złożonych.

Wszelkie prace konserwatorskie poprzedzone zostaną wykonaniem pełnej fotograficznej dokumentacji konserwatorskiej.

4. PROGRAMY PRAC KONSERWATORSKICH OŁTARZA GŁÓWNEGO.

A. Konserwacja ołtarza stiukowego:

1. Wstępne oczyszczenie z kurzu i zanieczyszczeń powierzchniowych ołtarza (*zabieg ma na usunięcie powierzchniowych zanieczyszczeń utrudniających kolejne prace przy obiekcie*).
2. Demontaż ołtarza, obrazu i elementów dekoracji (*zdjęcie wszystkich ornamentów wymagających impregnacji strukturalnej oraz elementów utrudniających w przeprowadzaniu kolejnych zabiegów*).
3. Oczyszczenie ołtarza z zabrudzeń (*mechanicznie i chemiczne usunięcie kurzu, kopeć, sadza, zabrudzeń organicznych detergentami lub innymi środkami powierzchniowo czynnymi*).
4. Usunięcie przemalowań i innych nawarstwień pochodzących z poprzednich napraw (*mechanicznie i chemiczne usunięcie nawarstwień w postaci farb, tynków, kitów*).
5. Dezynfekcja i ~~dezynsekcja~~ ołtarza (*preparat BIOTIN R*).
6. Podklejenie odspojień warstwy stiuku od podłoża (*wprowadzanie poprzez iniekcję roztworu Malty 6002 lub/i roztworu dyspersji wodnej żywic akrylowych w z wypełniaczem kredowym*).
7. Sklejenie rozstępów i pęknięć stiuku w miejscach ich występowania (*polioctan winylu, żywica epoksydowa*).
8. Uzupelnienie ubytków w stiuku oraz opracowanie ich faktury (*stiuk dobrany kolorystycznie i usłojeniem*).
9. Retusze kolorystyczne stiuku (*farby akrylowe*).
10. Uzupelnienie ubytków zaprawy w obrębie złoceń (*zaprawa kredowo-klejowa*).
11. Nasycenie stiuku wodą klejową i przywrócenie mu połysku (*nasycanie stiuku wodą klejem glutynowym do pełnego nasycenia i wypolerowanie stiuku*).
12. Uzupelnienie lub rekonstrukcja złoceń na poler i mat (*złoto płatkowe*).
13. Montaż ołtarza.

KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI
A.M. BARSKI
ul. Gen. Bora-Komorowskiego 2
43-300 Nysa
NIP: 753-165-83-73, REGON: 531311157
tel. 602 774 532

B. Konserwacja tabernakulum, mensy i in. elementów drewnianych:

1. Wstępne oczyszczenie z kurzu i zanieczyszczeń powierzchniowych ornamentowych (zabieg ma na usunięcie powierzchniowych zanieczyszczeń utrudniających kolejne prace przy obiekcie).
2. Demontaż tabernakulum, ornamentów i elementów dekoracji (zdjęcie wszystkich ornamentów wymagających impregnacji strukturalnej oraz elementów utrudniających w przeprowadzaniu kolejnych zabiegów).
3. Oczyszczenie obiektów z zabrudzeń (mechanicznie i chemiczne usunięcie kurzu, kopeć, sadza, zabrudzeń organicznych detergentami lub innymi środkami powierzchniowo czynnymi).
4. Usunięcie przemalowań i innych nawarstwień pochodzących z poprzednich napraw (mechanicznie i chemiczne usunięcie nawarstwień w postaci farb, tynków, kitów).
5. Dezynfekcja i dezynsekcja obiektu (BIOTIN R, PER-XIL 10, dezynsekcja utrwalona zostanie poprzez zabieg impregnacji, ponieważ roztwór impregnatu jest substancją silnie trującą).
6. Impregnacja ornamentów i innych elementów drewnianych (zabieg ma na celu wzmocnienie strukturalne silnie osłabionego przez owady drewna, przeprowadzany poprzez zanurzenie w roztworze, nasączenie metodą iniekcji lub nanoszenia pędzlem, środkami wzmacniającymi strukturę drewna roztworem żywicy akrylowej Paraloid B72 w toluenie).
7. Usunięcie zacieków z środka użytego do impregnacji (aceton).
8. Sklejenie rozstępów i pęknięć drewna w miejscach ich występowania (klej glutynowy, żywica epoksydowa).
9. Rekonstrukcja ubytków drewna ornamentów i innych elementów ram (sezonowane drewno, specjalistyczne masy formierskie, odlewy z żywicy syntetycznych, np.: Epidian 5 + PAC).
10. Uzupelnienie ubytków drewna (kity akrylowe i epoksydowe, np.: Araldite SV 427 + Indurente HV 427).
11. Uzupelnienie ubytków zaprawy w obrębie polichromii i złocień (zaprawa kredowo-klejowa).
12. Uzupelnienie ubytków złocień na poler i mat (złoto płatkowe).
13. Scalenie ubytków warstwy polichromii (pigmenty suche Kremer Pigmente ze spoiwem z dyspersji żywicy akrylowej Primal AC 33).
14. Nałożenie werniksu końcowego na polichromię ram (werniks akrylowy).
15. Montaż obiektów.

C. Konserwacja rzeźb Świętych, aniołów i putt wykonanych w narzucie wapienno piaskowym:

1. Wstępne oczyszczenie z kurzu i zanieczyszczeń powierzchniowych rzeźb (zabieg ma na usunięcie powierzchniowych zanieczyszczeń utrudniających kolejne prace przy obiekcie).
2. Usunięcie przemalowań, kitów, szpachlówek i innych nawarstwień pochodzących z poprzednich napraw (mechanicznie i chemiczne usunięcie nawarstwień przy użyciu środków do zmiękczenia i usuwania powłok lakierniczych).
3. Dezynfekcja rzeźb (preparat BIOTIN R).

KONSERWACJA DZIEŁ SZTUK
A.M. BARSKI
ul. Gen. Bora - Komorowskiego 2
48-300 Nysa
NIP: 753-166-83-4 REGON: 531311157
tel. 502 74 532

4. Podklejenie odspojen warstwy od podłoża (*wprowadzanie poprzez iniekcję roztworu Malty 6002 lub/i roztworu dyspersji wodnej żywic akrylowych w z wypełniaczem kredowym*).
5. Położenie ewentualnych pęcherzy, łusek, rozwarstwień oraz przywrócenie przyczepności polichromii i złocień do podłoża (*dyspersja żywicy akrylowej Primal WS 24*).
6. Uzupelnienie ubytków narzutu wapienno – piaskowego (*kit wapienno – piaskowy*).
7. Uzupelnienie ubytków zaprawy w partiach złoczonych oraz opracowanie ich faktury (*zaprawa kredowo - klejowa*).
8. Uzupelnienie pulmentu w partiach ubytków złocień na poler (*bolus akrylowy*).
9. Uzupelnienie złocień na poler i mat (*złoto płatkowe*).
10. Uzupelnienie lub rekonstrukcja warstwy polichromii (*pigmenty suche Kremer Pigmente ze spoiwem z dyspersji żywicy akrylowej Primal AC 33*).
11. Nałożenie werniksu końcowego na polichromię rzeźb (*dyspersja żywicy akrylowej Primal WS 24*).

D. Konserwacja obrazu olejnego na płótnie:

1. Wymontowanie obrazu z ołtarza.
2. Wstępne oczyszczenie obrazu z zanieczyszczeń powierzchniowych (*omiecenie i odkurzenie mechaniczne, zabieg ma na usunięcie powierzchniowych zanieczyszczeń utrudniających kolejne prace przy obiekcie*).
3. Oczyszczenie odwrocia obrazu (*mechaniczne*).
4. Dezynfekcja obrazu (*BIOTIN R*).
5. Oczyszczenie lica obrazu (*substancje powierzchniowo czynne*).
6. Usunięcie pożółkłego i pociemniałego werniksu oraz przemalowań (*substancje powierzchniowo czynne, specjalistyczne pasty czyszczące na bazie rozpuszczalników organicznych; benzyna lakowa, etanol, ksylen, aceton, DMF itp., wybór techniki i środka poprzedzony próbami*).
7. Konsolidacja warstwy malarskiej (*zabieg ma na celu położenie łusek i rozwarstwień w/wy malarskiej oraz przywrócenie jej przyczepności do podłoża płóciennego przy pomocy dyspersji wodnej żywicy akrylowej Primal WS 24*).
8. Reperacje lokalne płótna (*dobrane pod względem grubości płótno lniane*).
9. Nałożenie werniksu retuszarskiego na warstwę malarską (*werniks akrylowy*).
10. Uzupelnienie ubytków zaprawy i opracowanie ich odpowiedniej faktury (*kit emulsyjny tzw. „wiedeński”*).
11. Zdjęcie werniksu retuszarskiego.
12. Nabicie obrazów na nowe, sfazowane, ruchome krosna malarskie.
13. Nałożenie werniksu retuszarskiego (*werniks akrylowy*).
14. Wykonanie punktowań oraz rekonstrukcji warstwy malarskiej (*żywiczne Restaur Arte, Italy, podmalowania akrylami Rowney, England*).
15. Nałożenie werniksu końcowego (*Schmincke*).

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
 opiniuje/uzgadnia* pozytywnie z warunkami pozwolen
 jako załącznik do pisma/rozporządzenia/rozwoleń* nr 8/R/2018
 projekt budowlany/program konserwatorski/dokumentację
 znak sprawy: ZR.5144.2.2018.JKD
 Opole, dnia 16.02.2018r.
 *niepotrzebne skreślić Z upoważnienia
 Opolskiego
 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
 w Opolu

mgr Anna Strzoda

Za zgodność z oryginałem
 03.04.2018 r.
 Data ..... Podpis.....

St. specjalista ochrony zabytków
 dr Katarzyna Długosz-Niedbalec

KONSERWACJA DZIEŁ SZTUK
 A.M. BARSKI
 ul. Gen. Bora - Komorowskiego 26
 48-200 Nysa
 NIP: 753-185-85-78 REGON: 531311167
 tel. 6 7 74 532